

CONSTELAȚIILE ROMÂNEȘTI TRADIȚIONALE

Ovidiu IGNAT*, Mircea LIȚE**

Key words: Traditional Romanian Constellations, cultures vision, astronomy, sky, stars.

1. Carul Mic (Ursa Minor) este o constelație circumpolară descrisă de Ptolemeu în secolul al doilea după Hristos. Cea mai strălucitoare stea a acestei constelații este Polaris sau Steaua Polară, stea căreia românii îi spuneau „Candela Cerului” probabil din cauza faptului că această stea rămânea în permanență în același loc. Legenda Carului Mic la români este strâns legată de cea a Carului Mare. Se spune că în Carul Mare Traian transporta prizonierii daci la Roma, iar în Carul Mic ducea căpeteniile dacilor.

2. Frații (Gemenii) este o constelație ecliptică vizibilă mai ales pe cerul nopților de iarnă. În mod paradoxal, cea mai strălucitoare stea a constelației este β Gemini, Pollux, mai „luminoasă” decât fratele său α Gemini, Castor. Românii îi spun acestei constelații Frații și au redus-o doar la cele două stele mai strălucitoare pe care ei le numesc Romulus și Remus, nume ce amintesc în mod evident de formarea Romei.

3. Crucea Mare (Lebăda sau Cygnus) este o constelație zenitală vizibilă cel mai bine de la latitudinea țării noastre pe perioada verii. Cea mai strălucitoare stea a constelației este Deneb, stea care împreună cu Vega din Lyra și Altair din Vulturul alcătuiesc triunghiul de vară sau triunghiul marinarilor. Țăranii români recunoșteau în constelația Lebedei semnul unei imense cruci, poate cel mai important simbol al creștinătății. Ei au văzut acolo crucea pe care a fost răstignit Iisus Hristos.

4. Crucea Mică (Delfinul) este o constelație zenitală ușor de identificat pe cerul nopților de vară. Formațiunea nu conține stele foarte strălucitoare, cele mai luminoase fiind Sualocin și Rotanev, cu magnitudini aproape de limita vizibilității. Cu toate acestea strămoșii noștri vedeau acolo „crucea de mână cu care merg preoții la zi întâi”, adică crucea frumos împodobită cu care preoții ortodocși trec din casă în casă la început de an.

5. Țapul (Capricornul) este o constelație ecliptică identificată de Ptolemeu, cu o vizibilitate optimă de la această latitudine în perioada toamnei. Cea mai strălucitoare stea a constelației este δ Capricornus, Deneb Algedi. Capricornul este ființa mitologică jumătate țap, jumătate pește în care s-a metamorfozat zeul Pan pentru a scăpa de gigantul Typhon. În mitologia românească, formațiunea este denumită Țapul sau Cornul Caprii.

6. Racul (Racul) este o constelație ecliptică vizibilă mai ales pe cerul nopților de iarnă. Este o constelație formată din stele foarte palide, cea mai strălucitoare stea fiind β Cancer sau Altaraf, cu o magnitudine aflată la limita vizibilității ochiului uman. O legendă a țăranilor din Argeș ne spune că în timp ce Iisus se afla pe cruce schingiuitorii săi doreau să-i înfigă un cui în buric. Un rac apărut din senin a furat pironul și s-a strecurat cu el, mergând îndărăt, zădărniciindu-le astfel planul. Drept recunoștință, Iisus ar fi binecuvântat animalul punându-l pe cer.

7. Calul (Leul) este o constelație ecliptică vizibilă pe cerul nopților senine de primăvară. Cea mai strălucitoare stea a constelației este Regulus, numită de multe ori „Inima Leului”. Poporul român a văzut în acea zonă de cer configurația unui cal, numind zona respectivă Calul sau Găvadul Mare, constelație ce are un echivalent mai mic în Pegasus, Găvadul Mic.

8. Balaurul (Dragonul) este o constelație circumpolară vizibilă de la această latitudine pe tot parcursul anului, perioada optimă pentru observare fiind la culminația sa, în luna iulie. Cea mai strălucitoare stea a constelației este γ Draco, Etamin. Gruparea de stele a fost denumită de români Balaurul, nu însă cu înțelesul de șarpe fioros ci mai degrabă asocierea a fost făcută cu zmeul din poveștile și baladele populare românești, zmeu cu care se putea măsura în luptă doar voinicii Feți-

---

*Muzeograf la Muzeul de Mineralogie din Baia Mare, secția Planetariu.

**Muzeograf la Muzeul de Mineralogie din Baia Mare, secția Planetariu.

Frumoși. În dispunerea stelelor din constelație pot fi remarcate două trapeze. Trapezul din mijloc a fost denumit Încolăcitura sau Colacul iar cel din margine, Capul Balaurlui.

9. Corbul (Corbul) este o constelație australă descrisă de Ptolemeu. De la această latitudine poate fi observată cel mai bine în luna mai, atunci când constelația se ridică aproximativ 15 grade deasupra liniei orizontului în partea sudică a cerului. Cea mai luminoasă stea este γ Corvus, Gienah, care într-o traducere literară înseamnă „aripa corbului”. În viziunea țaranului român, corbul și porumbița ar fi fost păsările trimise de Noe de pe arcă în căutarea uscatului după potop. Porumbița s-a întors cu o ramură de măslin în cioc, iar corbul nu a mai revenit, indiciu clar că porumbița ar fi găsit uscatul iar corbul nu.

10. Cântarul (Balanța) este o constelație ecliptică formată din stele slab strălucitoare, o configurație destul de greu de recunoscut chiar și pe cerul nopților de iunie, atunci când constelația se află la culminație superioară. Cele mai importante stele ale formațiunii sunt Zubeneschamali și Zubenelgenubi care cândva au reprezentat cleștii nordici și sudici ai Scorpionului. În poveștile românilor despre cer și stele, Balanța reprezenta de fapt cântarul cu care va cântări Christos faptele oamenilor la „judecata de apoi”.

11. Fecioara (Fecioara sau Virgo) este o constelație ecliptică care ocupă o regiune întinsă de cer, fiind din acest punct de vedere a doua ca mărime, după Hidra. Momentele optime pentru observarea constelației sunt nopțile de mai, atunci când gruparea se află la culminație. Cea mai strălucitoare stea a constelației este α Virgo, Spica, denumire de origine latină însemnând „spic de grâu”. În viziunea poporului român, constelația este asociată cu Fecioara Maria, mama Mântuitorului. Steaua Spica, prin albeața ei reprezintă inima curată a Fecioarei.

12. Căpșii (Peștii) este una dintre constelațiile ecliptice vizibilă cel mai bine din România la culminația sa ce are loc în luna noiembrie. Este o formațiune compusă din stele foarte palide, cea mai strălucitoare dintre ele, Eta Pisces sau Alpherq având o magnitudine aproape de limita vizibilității ochiului uman. Românii numesc această constelație Peștii sau Căpșii. În imaginația țaranilor din România, aceștia au fost cei doi pești cu care Iisus a hrănit cei 5000 de oameni.

13. Berbecul este o constelație ecliptică descrisă de Ptolemeu în cartea sa, Almagest. Formațiunea poate fi văzută în condiții bune pe cerul nopților de toamnă, cu trecere la meridian în luna decembrie. Cea mai strălucitoare stea a Berbecului este Hamal, una dintre stelele cu un diametru unghiular măsurat foarte precis. În mitologia greacă, constelația reprezintă berbecul a cărui lână de aur a inspirat povestea expediției argonauților conduși de Iason. La noi, țărani văd doar coarnele animalului.

14. Dulăul (Căinele Mare) este o constelație australă vizibilă cel mai bine pe cerul nopților de iarnă, având culminația în luna februarie. Gruparea conține și cea mai strălucitoare stea a boltei cerești, Sirius. Ea este de altfel și una dintre cele mai apropiate stele de sistemul nostru solar, aflându-se la doar 8,6 ani-lumină distanță față de noi. Românii numesc această constelație Căinele sau Dulăul iar stelei Sirius i se spune Zorilă sau Luceafărul din zori.

15. Văcarul (Boarul) este o constelație zenitală ușor de identificat pe cerul nopților de primăvară-vară, după cea mai strălucitoare stea a sa, Arcturus. În unele locuri din România constelația este asociată cu un văcar. Acesta are în grija sa cei șapte boi identificați în stelele mai strălucitoare ale Ursei Mari.

16. Porumbița (Porumbelul) este o constelație australă creată de astronomul olandez Petrus Plancius în secolul XVI. Cea mai luminoasă stea a sa se numește Phact. Fiind o constelație relativ nouă și greu vizibilă de la această latitudine, este destul de puțin cunoscută în România. Totuși, țărani noștri au asociat gruparea de stele cu porumbița trimisă de Noe de pe arca sa la sfârșitul potopului în căutarea uscatului, porumbița ce s-a întors pe navă cu o ramură de măslin în cioc.

17. Vărsătorul (Vărsătorul) este o constelație ecliptică vizibilă în condiții optime pe parcursul serilor lunii octombrie. Cea mai strălucitoare stea a constelației se numește Sadalsuud. La români, constelația poartă același nume, iar povestea personajului ne parvine din mitologia greacă, unde acesta a fost identificat cu Ganymede, paharnicul zeilor.

18. Chitul (Balena) este o constelație ecuatorială întinsă poziționată chiar sub ecliptică. Cea mai luminoasă stea a constelației este β Cetus și se numește Deneb Kaitos sau Diphda, o stea

gigantică aflată la mai mult de 96 de ani-lumină distanță de noi. În mitologia greacă, Cetus a fost monstrul marin căruia urma să-i fie dată ca ofrandă Andromeda, însă la români constelației i se spune Chitul, sau balena care l-a ținut pe profetul Iona trei zile în pânțelele său.

19. Taurul (Taurul) este o constelație ecliptică, probabil una dintre cele mai vechi constelații, cunoscută se pare încă din preistorie și se vede cel mai bine pe cerul nopților de iarnă. Cea mai strălucitoare stea a constelației este α Taurus sau Aldebaran, stea căreia țărani români îi spuneau Luceafărul Porcesc sau Porcarul, pentru că atunci când răsărea Aldebaran se deșteptau porcii și începeau să grohăie, cocoșii începeau să cânte, semn că se apropie de ziuă. La români, constelația se numește tot Taurul sau Gonitorul, însă ea a fost redusă doar la stelele Aldebaran, Ain și γ Taurus, stele ce formează capul Taurului.

20. Omul (Hercule) este o constelație zenitală vizibilă pe cerul nopților de vară. Cea mai strălucitoare stea a constelației se numește Kornephoros și e poziționată în umărul eroului antic. La români, constelația este în general numită Omul și este asociată de cele mai multe ori cu un voinic falnic sau un Făt Frumos care a trebuit să se lupte pe cer cu un zmeu sau balaur identificat de țărani noștri în constelația Dragonului.

21. Barda (Perseu) este o constelație ecliptică vizibilă cel mai bine pe parcursul lunii decembrie. Cea mai strălucitoare stea a constelației este α Perseu, Mirphak, însă o stea cu totul deosebită este Algol. Pentru țărani din vechime, constelația este cunoscută sub numele de Barda sau Carul Dracului. În legenda cerului la români, barda este unealta cu care Vizitiul a zdrobit capul de mort aruncat de diavol în calea sa. Numele alternativ de Carul Dracului derivă din credințele strămoșilor noștri că în acest car erau transportate sufletele păcătoșilor în iad spre damnare veșnică.

22. Șarpele (Ophiucus sau Omul cu Șarpele) este o constelație ecuatorială, însă unii astronomi o încadrează și în categoria celor ecliptice deoarece Soarele străbate în traseul lui aparent pe cer și această constelație. Cea mai strălucitoare stea a constelației este Rasalhague, o stea aflată la aproximativ 49 de ani-lumină distanță. Românii au identificat în această grupare de stele șarpele care a ademenit-o pe Eva. Un alt nume pentru această constelație este cel de Calea Rătăciților. Pe această cale vor umbla oamenii păcătoși, rătăcind zăpăciți la a doua venire a Mântuitorului când vor auzi de judecata lui.

23. Scorpia (Scorpionul) este o constelație ecliptică cu o vizibilitate optimă de la această latitudine în luna iulie. Pentru țărani din România, care nu știau prea multe despre acest animal, constelația a fost asemuită cu o scorpie, o dihanie fioroasă cu niște gheare năprasnice, însetată de sânge, care a fost aruncată de diavol în fața omului temerar care încerca să ajungă la Dumnezeu.

24. Arcașul (Săgetătorul) este o constelație ecliptică vizibilă pe cerul nopților de vară, constelația aflându-se la culminație în luna august. De la această latitudine poate fi observată doar în apropierea liniei orizontului sudic, constelația având un tipar destul de complicat ceea ce nu o face ușor de identificat. În credința strămoșilor noștri, Săgetătorul este văzut drept un războinic roman.

25. Câțelul (Căinele Mic) este o constelație ecuatorială ce ocupă o zonă relativ mică a cerului și care poate fi observată în condiții optime în nopțile de martie, atunci când constelația se află la culminație. Constelația scoate în evidență doar două stele mai luminoase, cea mai strălucitoare dintre ele fiind Procyon. În România, constelația poartă numele de Câțelul sau Spițelnicul mic. În unele locuri i se mai spune și Sfredelul mic, Procyon fiind mânerul sfredelului, iar Gomeisa, următoarea stea ca strălucire fiind vârful sfredelului.

26. Vierii - în constelația Taur, românii au identificat alte două constelații care nu au corespondent în grupările de stele din lista oficială a Uniunii Astronomice Internaționale: Găinușa sau Cloșca cu Pui și Vierii. Așadar, aceste două asterisme sunt constelații pur românești. Vierii sunt identificați de țărani români în roiul stelar al Hyadelor și se confundă practic cu capul taurului. Hyadele sunt de fapt câteva stele sub forma literei V, cea mai strălucitoare fiind Aldebaran, steaua din ochiul taurului sau Luceafărul Porcesc în accepțiunea românească.

27. Trisfetitele - în constelația Orion românii au identificat nu mai puțin de alte patru constelații pur românești ce nu au corespondent printre cele 88 de constelații recunoscute oficial de Uniunea Astronomică Internațională. Trisfetitele este una dintre ele și îi reprezintă pe Sfinții Trei

Ierarhi Vasile, Grigore și Ioan. Ei sunt localizați în cele trei stele din centura vânătorului, Alnitak, Alnilam și Mintaka. Alte nume pentru acest asterism sunt Cei Trei Crai, Craii de la răsărit sau Cei trei magi. În unele părți, țăranii le mai spun Toiege, alții le mai zic Cingătoarea Regelui, denumiri ce amintesc de toiagul și centura lui Orion.

28. Rarița este una dintre constelațiile românilor formată pe tiparul unui asterism din constelația Orion, deci nu se regăsește în lista oficială a celor 88 de constelații recunoscute de Uniunea Astronomică Internațională. Rarița este o unealtă agricolă asemănătoare plugului care răstoarnă brazdele în ambele părți, formând șanțuri. Construcția formațiunii începe din steaua Bellatrix, continuă în Mintaka cu trecere prin brâul lui Orion, coboară în steaua Saiph, urmează Rigel iar de acolo patrulaterul se închide cu revenire în steaua Mintaka. Rarița vestește țăranilor sfârșitul nopții înainte de culesul porumbului. Denumiri alternative pentru această zonă de cer sunt Plugul sau Grebla.

29. Secera este o constelație asociată exclusiv cerului românesc, formată de țăranii români într-un asterism al constelației Orion. Gruparea este localizată între Trisfetite și steaua Rigel. Este un arc de cerc care conține stelele eta, c, theta, iota, upsilon, e și tau din Orion. Secera face parte din constelațiile pastoral agrare ale românilor. E interesant faptul că din inventarul uneltelor agricole ale românilor lipsește cu desăvârșire sapa. Una din explicațiile posibile este că sapa nu este o unealtă agricolă foarte agreată de țăranul român. O altă explicație plauzibilă ar fi aceea că obiectul nu seamănă cu nici o configurație stelară.

30. Sfredelul Mare este o constelație românească identificată de țăranii români într-un asterism al constelației Orion. Mânerul burghiului este format de cele trei stele din centura lui Orion, iar vârful este situat în steaua Betelgeuse și este orientat către steaua Pollux din constelația Gemenii, stea asociată de români cu o comoară. Țăranii noștri credeau că atunci când se va apropia sfârșitul lumii, Spițelnicul se va apropia de comoară și o va găuri. Atunci tot aurul din comoară se va revărsa pe pământ, dar în schimb toată apa de pe planetă va seca. Oamenii însetați văzând lucirea aurului și argintului revărsat vor alerga înspre el crezând că e vorba despre un lac. Acolo îi va aștepta însă Antihristul care le va da celor care i se vor închina lui câte un butoi cu apă și un car cu pâine. Cei lipsiți de credință și lacomi i se vor închina, însă bând apa și mâncând pâinea vor deveni și mai însetați și flămânzi decât înainte. Dreptii au preferat însă să moară, iar Hristos i-a întâmpinat cu un colț de prescură și un pahar de vin care le-au astâmpărat foamea și setea. Aceasta va fi „vremea de apoi” și Hristos va începe „judecata din urmă” sau „judecata de apoi”.

31. Carul Mare (*O legendă din județul Neamț*) - Carul Mare cu patru roți și trei perechi de boi, conduși de un cărăuș suia un deal. Când cei doi boi dinainte s-au ivit în vârful dealului, iacătă și Dumnezeu, care-l întreabă pe cărăuș: ”La deal, la deal, cu ajutorul lui Dumnezeu?”. Cărăușul, care era cam supărat a răspuns: ”De acum, ori o vrea Dumnezeu, ori nu o vrea, eu am ajuns în vârful dealului.”. Atunci Dumnezeu, ca să-l smerească, a făcut ca boii din frunte să înceapă a da înapoi, așa că înainte n-au mai voit să tragă, o roată s-a smintit din loc și toată greutatea carului lăsându-se pe acea roată, de atunci Carul Mare se învârtește tot îndărăt.

32. Ciobanul cu oile este reflectarea pe cerul românesc a constelației **Lyra**, steaua Vega fiind ciobanul, iar cele patru stele din paralelogram fiind oile. Indiciu al importanței ocupaționale a păstoritului, tradiția spune că ”fiind zi de post, se poate mânca brânză după ce a răsărit Ciobanul – adică Vega, care se vede pe cer până la ziuă”. Vega este „Luceafărul cel mare de la miezul nopții”, sau „Regina stelelor” căci și stelele pe cer au conducător sau cârmuitor, cum au oamenii pe Pământ precum se zice la Tatăl nostru - precum în cer așa și pe pământ”.

33. Fata de împărat cu cobilița din steaua Altair, cea mai strălucitoare stea a constelației **Vulturul** și cele două stele luminoase de o parte și de alta a ei, țăranii formau constelația Fata de împărat cu cobilița, Altair fiind Fata iar cele două stele cârligele cobiliței de care sunt atârdate coafele în care Fata de împărat duce apă spre a răcori sufletele celor morți. Acestei constelații i se mai spune și Vulturul Domnului.

34. Coasa. Stelele Errai și Alderamin din Cepheu împreună cu steaua mai mică dintre ele formează coporâia sau coada coasei. Steaua Alfirk este mânerul sau cornul, iar fierul coasei este format din Steaua lui Garneth, și stelele Zeta și Delta Cephei. Important de subliniat și specific

constelațiilor românești tradiționale: din inventarul uneltelor agricole ale gospodăriei, țăranii au identificat pe cer numai acele constelații care semănau cu unele descrise.

35. Scaunul lui Dumnezeu. În versiune tradițională românească, constelația Cassiopeia poartă numele de Scaunul lui Dumnezeu, Tronul Ceres, Mănăstirea, pentru că mănăstirea este considerată Casa Domnului. Această identificare poate fi regăsită cu ușurință pe cerul nopților de iarnă, când forma constelației Cassiopeia seamănă cel mai mult cu un scaun. Această constelație a fost aleasă pentru a ilustra componenta religioasă a viziunii populare românești asupra cerului.

36. Puțul cu jgheab. În constelația Puțul cu Jgheab regăsim marele pătrat al lui Pegas imaginând forma puțului, iar jgheabul este conturat ca o urmă firească de constelația Andromeda. Puțului i se mai spune și toaca - cele patru stele ce formează pătratul lui Pegas: Algenib, Markab, Scheath și Alpheratz amintind țăranului român de o toacă atârnată, obiect ritualic de mare însemnătate pentru cultul creștin ortodox, obiect ce nu putea lipsi din componenta religioasă a cerului românesc.

37. Capra cu trei iezi (constelația Auriga). Steaua Capella este capra iar cele trei stele mici de lângă Capră sunt Iezii caprei. Poporul român are trei iezi - două stele șoldurile celor doi iezi, iar a treia stea reprezintă capul iedului din dreapta.

38. Hora. În tradiția românească Gemma este fata mare din horă, iar stelele din interior, lăutarii. Una din denumirile alternative este cea de Casa cu ogradă. Hora este un dans popular tradițional, simbol al bucuriei de a trăi și al apartenenței la grup, corespunzând probabil unui ritual străvechi ce închipuie roata vieții.

39. Cloșca cu pui (Pleiadele) au suscitât în închipuirea țăranilor reprezentarea originală a unei găinușe, numită și Cloșca cu pui. Cloșca era iarna ceasornicul de noapte, după poziția ei pe cer țăranii știau cât mai este până la ziuă. Există și credința că cel ce va vedea primul răsăritul Cloștei în Duminica Mare va avea mult noroc. Uneori pleiadele sunt numite și Stelele Ciobanului căci primăvara le arată acestora momentul în care oile pot fi scoase la păscut.

TRADITIONAL ROMANIAN CONSTELLATION

The present material is part of the project "Traditional Romanian Constellations - national phase", developed by the Mineralogical Museum Baia Mare - Planetarium section. The project aimed at bringing into public attention the treasure of Romanian popular knowledge and beliefs about stars and sky, that is nothing less than other cultures vision, like the Egyptian or Chinese culture.

When and where did the constellations appeared? The first sources that talk about preoccupations in astronomy carries us on the banks of the Tigris and Euphrates, on the banks of the Ganges, the Changjiang River, in the highlands of Central America, the Andean peaks or the valley of Danube, places where they appeared independently of each other, as a vital need. The configuration of the constellations we use today is based largely on the 48 constellations described by the renowned Greek - Egyptian astronomer from Alexandria, Ptolemy in his book Almagest, constellations recognized as ancient constellations. They were completed at the beginning of the sixteenth century with the constellations of the southern hemisphere, constellations created largely by astronomers Johann Bayer, Jakob Bartsch, Johannes Hevelius and Nicolas Louis de Lacaille.

Of the 88 constellations recognized by the International Astronomical Union, we were able to identify 39 Romanian constellations, many of which coincide with Ptolemaic constellations, a sign that our ancestors had good knowledge of the firmament configuration. But there are 21 constellations that are purely Romanian; groups of stars that have no equivalent among the constellations accepted by the IAU. Below will be briefly presented the Romanian story of the 39 constellations, with the observation that these texts are supplemented by pictures and animations in the multimedia version, on the website crt.ro.com.

We know that the issue is neither new nor of tremendous importance for humanity. But Romanian constellations are a national asset that does not deserve to lie into oblivion. They are a treasure of Romanian spirituality and represent a stage in the evolution of national astronomy

conscience, and Baia Mare Planetarium - through this project - will help to the preservation of this page of Romanian history and tradition.

Bibliografie

- Ciașanu, Gh. F., 2007: *Superstițiile poporului român. În asemănare cu ale altor popoare vechi și noi*, București, Editura Saeculum I.O.
- Evseev Ivan, 1998: *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amaracord.
- Ghinoiu Ion, 1988: *Vârstele timpului*, București, Editura Meridiane.
- Ghinoiu Ion, 2004: *Sărbători și obiceiuri românești*, București, Ed. Elion.
- Ionică I. Ion, 1944: *Drăguș, un sat din Țara Oltului (Făgăraș). Manifestări spirituale. Reprezentarea cerului*, București, Institutul de Științe Sociale al României.
- Ion Mușlea, Ion Bîrlea O., 1970: *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hașdeu*, București, Editura Minerva.
- Manoloiu Vlad, 1999: *Mic Dicționar de astronomie și meteorologie țărănească*, București, Editura Mentor.
- Olinescu Marcel, 2001: *Mitologie românească*, București, Editura Saeculum I.O., 2001.
- Otescu Ion, 2002: *Credințele țaranului român despre cer și stele*, București, Editura Paideia.
- Pamfile Tudor, 2001: *Cerul și podoabele lui după credințele poporului român*, București, Editura Paideia.
- Taloș Ion, 2001: *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar*, București, Editura Enciclopedică.
- Vulcănescu Romulus, 1987: *Mitologie română*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Muzeul Astra, Observatorul Astronomic. *Viziunea Populară despre Cer și Stele. Descoperă astrele cu Muzeul "ASTRA"* – Proiect de pedagogie muzeală al CNM.
- <http://www.topastronomer.com/StarCharts/Constellations/Orion.php>